

İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
e-ISSN: 2147-6152
Yıl 10, Sayı 27, Temmuz 2021

Makale Adı /Article Name

Türkçe ve Türk Kültürü (4-5. Sınıf)
Ders Kitabının Avrupa Ortak Çerçeve
Metni'ndeki Kültürel Kategorilere
Göre Değerlendirmesi*

Evaluation of Turkish Language and
Turkish Culture (4th -5th Grades')
Textbook According to Cultural
Categories in The Common European
Framework of Reference for
Languages

Yazarlar

Hüseyin GÖÇMENLER

Dr. Öğretim Görevlisi, Hacettepe Üniversitesi TÖMER,
huseyingocmenler10@gmail.com ORCID: 0000-0003-2904-0383

Fatma AÇIK

Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü,
fatmaacik1@yahoo.com ORCID 0000-0002-3972-0799

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 05.06.2021

Kabul Tarihi: 20.07.2021

Yayın Tarihi: 31.07.2021

Sayfa Aralığı: 144-174

Kaynak Gösterme

Göçmenler, Hüseyin; Açık, Fatma (2021). "Türkçe ve Türk Kültürü (4-5. Sınıf) Ders Kitabının Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ndeki Kültürel Kategorilere Göre Değerlendirmesi", *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 27, s. 144-174.

(Bu makale, yazar beyanına göre, TR DİZİN tarafından öngörülen "ETİK KURUL ONAYI" gerektirmemektedir.)

* Makale, 2019 yılında tamamlanmış olan doktora tezinden üretilmiştir.

ÖZ

Dil öğretiminin temel malzemelerinin başında ders kitapları ve metinler gelmektedir. Türkçenin öğretiminde kültürel unsurlara yer verilmesi dilin işlevsel bir çerçevede ve bağlamında öğrenilmesine yardımcı olacaktır. Türkçenin ana dil olarak öğretiminde kültürel unsurların kullanılması yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının kimliklerinin oluşumunda önemli rol oynamaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında Türkçe ve Türk Kültürü (2010) 4-5. sınıf ders kitabındaki 56 metin, Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ndeki (2001) kültürel kategorilere göre değerlendirilmiştir. Öncelikle her metindeki kültürel unsurlar/değerler/kavramlar tespit edilmiş, çerçeve metinde yer alan kategorilere göre sınıflandırılmıştır. Böylelikle metinlerin kültürel arka planı çıkarılmış ve hangi kültürel değerlerin ne ölçüde kitapta yer aldığı ortaya konmuştur. Çalışma sonucunda kültürel unsurların çok yoğun bir biçimde kitapta yer aldığı tespit edilmiştir. Değerler, inançlar ve tutumlar başlıklı kategoride 433 (%45) kültürel unsura yer verilirken yaşam koşulları başlıklı kategoride 55 (%6) kültürel unsura yer verilmiştir. Kültürel kategoriler arasında dengeli bir dağılım yapılmadığı tespit edilmiştir. Kitapta 968 kültürel unsur yer almaktadır. Bu denli yoğun kültürel aktarımının 4-5. sınıf seviyesine uygun olmadığı ve kitabı dil öğretiminden ziyade bir kültür aktarım kitabına dönüştürdüğü görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yurt Dışındaki Türk Çocukları, Kültürel Unsurlar, Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitapları, İki Dillilik

ABSTRACT

Text books and texts come at the beginning of the basic materials of language teaching. Having cultural elements in teaching Turkish will help to learn the language in a functional framework and context. The use of cultural elements in teaching Turkish as a mother tongue plays an important role in the formation of the identity of Turkish children living abroad. Document analysis method was used in the study. The texts in Turkish language and Turkish culture, textbook (4th -5 th grades') were evaluated according to cultural categories in the Common European Framework of References for Languages. First of all, cultural elements/values/concepts have been determined and the framework was classified according to the categories in the text. In this way, the cultural background of the text was identified and the extent to which cultural values were included in the book was revealed. As a result of the study, it was determined that the cultural elements were very intense in the book. While 433 (%45) cultural element were included in the values, beliefs and attitudes category, 55 (%6) cultural elements were included in different categories of living conditions. It was revealed that there is no balanced distribution between cultural categories. 968 cultural elements are not included in the book. It was evaluated that this intensive cultural element transfer was not appropriate to the level of their children and transformed the book into a cultural transfer book. This also shows that the book was prepared in a didactic teaching style

Keywords: Turkish Children Abroad, Cultural Elements, Turkish and Turkish Culture Textbooks, Bilingualism

Giriş

Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dillerini öğrenmeleri son zamanlarda üzerinde önemle durulan konular arasındadır. Devletlerin göçmenlere karşı uyguladığı asimilasyon ve sağlıksız entegrasyon politikaları ana dili kaybına sebep olabilmektedir. Ana dili kaybının yol açtığı sorunların başında ise kimlik bunalımı gelmektedir. Bu durum ana dili kaybının önemli ölçüde sosyolojik bir problem olduğu gerçeğine işaret etmektedir. Söz konusu bu sosyolojik problemin çözümü çağın gereklerine uygun dil ve kültür politikalarıdır. Bu bağlamda yurt dışında yaşayan vatandaşlarına ve soydaşlarına ana dillerini öğrenmeleri konusunda destek sağlamak Türkiye Cumhuriyeti devletinin temel sorumluluk alanları arasında yer almaktadır.

Devletin, ana dil öğretimi sadece yurt içinde değil, yurt dışında yaşayan vatandaşları için de gerekli ve önemlidir. Ülke içerisinde yaşayan bireyler için ana dili, genel anlamda bir iletişim aracı olarak kullanılır. Yurt dışında yaşayan bireyler açısından ise ana dili bir iletişim aracı olmanın ötesinde kimliğini devam ettirebilmenin, kültürünü koruyabilmenin ve yaşayabilmenin, vatani ile güçlü bağlar kurabilmesinin ve ilişkilerini sürdürebilmenin en temel aracıdır (Göçmenler, 2019: 3).

Türkçenin yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına öğretilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından program ve ders kitapları hazırlanmaktadır. Söz konusu kitaplar Türkçe öğretiminin yanı sıra öğrencilerin kültürel değerleri de öğrenebilmesine uygun bir içerik ile hazırlanmaya çalışılmıştır. Kültür aktarımı yapabilmek adına kitaplarda çok sayıda kültürel unsur kullanılmıştır. Kültürel değerlerin kimlik üzerinde temel bir işleve sahip olduğu bilinmektedir. Ancak kültür aktarımı kavramına açıklık getirmek gerekmektedir.

Kültür, birçok olgunun iç içe geçerek bir bütün oluşturması ile ortaya çıkmış önemli bir kavramdır. İnsan topluluklarının ortak değerler etrafında bütünleşerek millet olabilmelerini sağlayan önemli yapı taşlarının başında dil ve kültür gelmektedir. Toplulukların ortak bir kimlik oluşturmasında/kazanmasında ve geçmişten devraldıkları bu yapıyı gelecekte de devam ettirebilmelerinde kültürün hayati bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Kültür toplum hayatındaki maddi ve manevi değerlerin bütününden oluşan bir sentezdir. Maddi kültür unsurları somut değerleri oluştururken manevi kültür unsurları soyut değerler etrafında şekillenmiştir. Manevi kültür unsurları olan soyut değerler günlük hayatta varlıklarını genellikle örtük bir şekilde devam ettirirler. Bireyin ve toplumun ontolojik olarak varlık sebebini oluşturmasında manevi kültürel değerlerin payı büyüktür. Kültürel kimlik toplumsal yaşamda belirleyici bir etkiye sahip olmasının yanı sıra bireylerin yaşamlarını ve kimliklerini doğrudan etkilemektedir. Her birey içerisine doğduğu toplumun kültürü ile yoğrulmakta ve büyük ölçüde toplumsal yapının belirlediği kültür çerçevesinde kimlik kazanmaktadır. Dünyadaki küreselleşme ve iletişim araçlarının kişiler üzerindeki yoğun ve olumsuz etkileri sebebiyle kültürel değerlerde de son zamanlarda olumsuz değişimler ortaya çıkmaktadır.

Eğitim-öğretim ortamları bireylerin kültürlenmesinde ve kimlik kazanmasında önemli etkiye sahiptir. Türkiye Cumhuriyeti, Millî Eğitim Bakanlığı aracılığı ile yurt dışında yaşayan vatandaşlarına birtakım hizmetler sunmaktadır. Bunların başında çocuklara ana dilleri olan Türkçenin öğretilmesi gelmektedir. Bu kapsamda yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk Kültürü dersleri verilmektedir. Bu dersleri vermek üzere öğretmen görevlendirme, dersin belli bir standart ve plan dairesinde yürütülmesi için ders programı ve materyalleri hazırlanması gibi hizmetler yerine getirilmektedir. 2009 yılında hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü dersi programı 2019 yılında yenilenmiştir. 2010 yılında hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları (1-3., 4-5., 6-7., 8-10. sınıflar) ise yıllarca

kullanılmaya devam etmiştir. Söz konusu dersler ağırlıklı olarak Batı Avrupa'da yaşayan öğrencilere verilebilmektedir. Avrupa dışındaki kıtalarda çok az öğretmen görevlendirilebilmektedir. Bu durumun birçok sebebi bulunmaktadır. Bunların başında orada yaşayan Türk vatandaşların talepleri, ilgili ülkelerle yapılan antlaşmalar gibi sebepler gelmektedir.

Yurt dışında yaşayan Türklerin ve Türk çocukların kendi kimlik ve kültür algılarını anlamak/belirlemek son derece önemlidir. Türkçe ve Türk Kültürü öğretimi için öncelikle Türkçe ve kültür ihtiyaç analiz çalışmasının yapılması, hedef kitlenin ne durumda olduğunun görülmesi yapılmış/yapılacak çalışmaları da işlevsel kılacaktır.

Dil Öğretiminde Kültürün Önemi

Kültür, (Türk Dil Kurumu, 2005) sözlükte; tarihsel, toplumsal gelişme süreci içerisinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere aktarmada kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin, şeklinde tanımlanmaktadır. Ülken'e (1948: 7) göre kültür; milletin içinde bulunduğu medeniyet şartlarına göre yarattığı bütün dil, ilim, sanat, felsefe, örf ve âdetler ve bunların toplamıdır. Güngör (1986: 15) sosyolojinin maddi ve manevi kültür ayrımını dikkate alarak kültürü şöyle tanımlamaktadır: "Kültür, bir inançlar, bilgiler, hisler ve heyecanlar bütünüdür. Yani maddi değildir. Manevi olan kültür, uygulama halinde maddi formlara dönüşür. Mesela dini inançlar; cami, namazdaki beden hareketleri, dinî kıyafetler vb. görünür." Güngör'ün diğer kültür tanımlarından ayrılan noktası, kültürün manevi bir olgu olarak ortaya çıktığı sonrasında maddi formlara büründüğü şeklindeki değerlendirmesidir. Dolayısıyla manevi değer yargıları, bakış açılarındaki değişimler maddi form olarak ortaya çıkan unsurları da etkileyecektir. Söz gelimi yurt dışında yaşayan bir Türk çocuğunun akrabalık ilişkilerindeki anlayış ve düşüncelerinin değişmesi abi veya ablasına hatta anne ve babasına ismi ile hitap etmesine sebep olabilecektir. Diğer bir açıdan ise içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerini örnek almaya başladığında manevi anlam yüklediği akrabalık ilişkileri ve adlandırmalarda birtakım değişiklikler meydana gelebilecektir. Bu durum Türk kültürü açısından uygun bir durum olarak değerlendirilmemektedir. Göçmenler (2019: 2) bu durumu şöyle ifade etmektedir: "Kendisiyle ilgili olumlu bir benlik algısına sahip, ait olduğu toplum ile güçlü bağlar kurabilen bireyler, kendileriyle ve içinde buldukları toplum ile sağlıklı ilişki geliştirebilir ve barış içinde yaşayabilirler. Aksi halde aitlik duygusu doyuma ulaşmamış, kendi varlık sürecini anlamlandıramamış, kendine ve ait olduğu kültüre karşı duyarsızlaşmış bireylerin ortaya çıkması kaçınılmazdır."

Kültür, insan davranışlarının, bu davranışları etkileyen düşünce biçimlerinin, inançlarının, geleneklerinin, dilinin ve tüm maddi manevi birikimlerinin oluşturduğu bir bütündür. Kısaca bir toplumun yaşama tarzıdır

(Bölükbaş & Keskin, 2010: 222). Bu tanımda ortaya çıkan anahtar kavramlara odaklanıldığında; düşünme biçimi, inanç, gelenek, davranış, maddi ve manevi birikim ve toplumun yaşama tarzı kavramları görülmektedir. İfade edilen bu kavramlar bireyin ve toplumun psikososyal yönüne dikkat çekmektedir. Din, dil, sanat, tarih, coğrafya, gelenek-görenekler, etik kurallar, ekonomik faaliyetler ve hukuk kültürü oluşturan öğelerdir (Demir ve Açıık, 2016: 608). Söz konusu bu kavramlar ise toplumsal yapının oluşmasındaki ana dinamiklerdir.

Çelik (2018: 20) kültürle ilgili olarak şu düşünceleri dile getirmektedir: “Kültürün içinde yer alan ve bazen medeniyet diye de adlandırılan kavram, kültürün şekillenmiş ve milletlere simge olmuş bir tanımıdır. Kültür, nesilden nesile aktarılan değerler bütünüdür. Bu değerlerin toplandığı, yaşandığı ve nesilden nesile aktarıldığı ortamlar medeniyetin iskeletini oluşturmaktadır. Medenî insan, medenî yapılar, medenî fikirler denilince kültürel unsurların bir vücutta toplandığı görülmektedir. Kültürel olgular tek tek değer arz edebilir ama bu değerlerin bir medeniyeti inşa etmesi için değer yargılarının anlamlı ve sistematik olarak bir yapıda toplanması esastır.”

Kültür olgusunun toplumsal yapıyı inşa etmede, şekillendirmede, sınırlarını belirlemede önemli rolleri bulunmaktadır. Bu roller bazen açık ve somut bir şekilde gerçekleşmekte; bazen de örtük bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu noktada dil ve kültürün iç içe geçmiş, birbirini besleyen, destekleyen, etkileyen iki önemli yapı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle dil üzerinden kültürün örtük bir biçimde aktarıldığı birçok örneği saymak mümkündür. Söz gelimi “berekat” kelimesi ya da “gönül” kelimesi kültürel arka planı ve derinliği olan kelimelerdir. Basit bir sözcükten ibaret gibi görünmesine karşın oldukça derin anlamlar taşımaktadır. Kültürel bir düşünme ve bakış açısı ile geçmişten bu yana yoğrulmuş bu kelimeler, anlamsal olarak bir düşünce evrenini temsil eder. Bu kelimelerin öğrenilmesi ise ancak kültürel bir zemindeki yaşam içinde mümkün olabilir. Yani sözcüklerin anlamsal karşılığının bizatihi gerçek yaşamın içinde deneyimlenmesi gerekir. Aksi halde soyut olan bu sözcükler kişinin anlam dünyasında belki teorik olarak anlamlarını sürdürecektir fakat içselleştirilemeyecektir. Dolayısıyla bireyin kelimenin anlamını bilmesi, sonrasında kavram olarak kazanması için ancak ilk adım olabilir. Asıl ve nihai olan sözcüğün sahip olduğu anlamsal derinliğin birey/öğrenci tarafından içselleştirilebilmesidir. Elbette yaşamsal tecrübe içinde bu durum her bir bireyde farklı zamanlarda ortaya çıkabilir ya da hiç çıkmayabilir. Ancak öğretim sürecinin temel hedefi bireyin/çocuğun sözcük üzerinden kültürel derinlik kazanabileceği zemini oluşturmaktır. Aksan (2009: 67) ifade edilen bu görüşü, “Dil ait olduğu toplumun düşünce biçimini yansıttığı gibi aynı zamanda kültürün aynası olarak da nitelenmektedir. Kimi zaman dildeki bir sözcük bile bir ulusun inançları, gelenekleri, bireylerin kendi aralarındaki davranış ve ilişkileri, maddi ve manevi kültürü üzerinde fikir verebilir. Kültür bir yaşam tarzıdır ve aynen dile yansır.” şeklindeki sözleri ile desteklemektedir.

Dil öğrenen kişinin yabancı dilde öğrendiği her yeni sözcük, anladığı her yeni cümle, çözebildiği her yeni metin, onun zihninde o dili konuşan kişilerle ve o kişilerin yaşadığı dünyayla ilgili yeni düşünceler, yeni imgeler oluşmasını sağlar (Tapan, 1990: 55). Her ne kadar Tapan, görüşünü yabancı dil öğrenen bireyler için ifade etse de kültürel değerleri yeni öğrenen çocuklar için de bu durum geçerlidir. Akkaya'da bu görüşü şu sözlerle desteklemektedir: "Dil öğretimi, kültürel aktarımla aynı düzlemde ilerleyen bir kavramdır. Sözcük öğretimi yapılırken, temel dil becerileri geliştirilmeye çalışılırken aynı zamanda kültürel aktarım da gerçekleşir (2013: 179).

Kültürün dil öğretimindeki önemine değinen Tomalin ve Stempleski'nin yaptığı çalışmada kültürel öğelerinin dil derslerinde aktarılmasının amacı şöyle belirtilmiştir:

- Öğrencilerin her insanın davranışında kültürün etkisi olduğunu anlamalarına,
- Öğrencilerin yaş, cinsiyet, sosyal sınıf gibi değişkenlerin insanların konuşmalarında ve davranışlarında etkisi olduğunu anlamalarına,
- Öğrencilerin hedef kültürdeki ortak durumlarda gösterilen ortak davranışların farkına varmalarına,
- Öğrencilerin bazı sözcük ve tümceciklerin, kültürün bir sonucu olarak, hep aynı biçimde birbiri ardına geldiğinin farkına varmalarına,
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili genellemeleri nesnel gözle değerlendirmelerine,
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili bilgi toplama becerisi geliştirmelerine,
- Öğrencilerin hedef kültüre yönelik ilgi ve merakını artırarak hedef kültürdeki insanlarla empati kurabilmelerine yardımcı olmaktır (Tomalin & Stempleski, 1993: 89).

Dil öğretiminde kültürün önemi ve gerekliliği ortaya konduktan sonra temel soruların başında dil öğretimi çerçevesinde hangi kültürel değerlere yer verileceği sorusu gelmektedir. Bu çerçevede yapılan araştırmalara bakıldığında büyük ölçüde aynı sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir.

Byram ve Risager (1999: 93) yabancı dil öğrenenlere kültür bağlamında tarih, günlük yaşam ve rutinler, alışveriş, yiyecek-içecek, gençlik kültürü (moda, müzik vb.), okul ve eğitim, coğrafya, aile yaşantısı, sosyal şartlar, festivaller, gelenek-görenekler, iş hayatı, turizm ve seyahat gibi konuların öğretilmesinin uygun olduğunu belirtmiştir. Brooks'a (1986: 124) göre ise dil öğretiminde öğrenciye sunulması gereken kültürel unsurlar şöyledir:

- Selamlaşma, vedalaşma, arkadaşlar arası konuşmalar, yeni bir kişiyi tanıştırma,
- Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak söz ve kalıplar,
- Hedef dili öğrenirken yapılabilecek muhtelif hatalar ve bu hataların hedef kültürde yaratacağı etkiler,
- Söylenmemesi gereken sözcükler ve sorulmaması gereken sorular,
- Gelenekler, efsaneler, hikâyeler, oyunlar, müzik, telefon konuşmaları,

- Mektup yazma,
- Birini davet etme, randevu verme, saatler,
- Yemek yeme ve içme alışkanlıkları,
- İklim şartları, ulaşım, trafik vb. (Brooks, 1986: 124).

Kültürel unsurların söz konusu kategorilere göre yapılan değerlendirmesinde, sadece sözcük veya kavram olarak varlığının yanı sıra kullanıldığı bağlamlar da dikkate alınmıştır. Bu yolla metinlerdeki kültürel unsurların çerçevesi belirlenerek hangi kültürel değerler başlığında yoğunlaştığı görülmeye çalışılmıştır.

Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları adından anlaşılacağı üzere hem bir dil öğretim kitabı hem de kültür öğretim kitabı olarak tasarlanmıştır. Bu noktada dil öğretimi ile ilgili bir planlama yapılırken kültür öğretimi konusu da göz ardı edilmemelidir. Bu noktada temel bir yaklaşım ve tutarlı bir bütünlük sağlanmalıdır. Özellikle dil ve kültürün iç içe geçmiş doğasından kaynaklanan yapılar; doğru yöntem ve kavramlar kullanılarak öğrencilere aktarılmalıdır. Ana dili olarak Türkçenin öğretimi, iki dillilere Türkçenin öğretimi, yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçenin öğretimi ve yabancılara Türkçe öğretimi alanlarında kültürün nasıl bir yolla aktarılacağı, hangi kültürel değerlerin hangi seviyede öğrencilerle paylaşılacağına ilişkin çalışmalara rastlanmamaktadır. Bu durum Türkçenin ana dili ve ikinci dil olarak öğretiminde üzerinde ağırlıklı ve derinlikli durulması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle yurt dışında yaşayan Türk çocukların, Türkiye’de yaşayan akranlarına nazaran kültürel durumlarla karşılaşma oranlarının çok daha az olduğu düşünüldüğünde kayıp bir nesil oluşmaması adına önemini arttırmaktadır. Bu çalışma ile Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabı incelenerek kitapta yer alan kültürel unsurların çerçevesi belirlenmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (örnek olay) yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 81). Çalışmadaki veriler ise doküman analizi yöntemi ile toplanmıştır. Doküman analizi, resmi ya da özel kayıtların sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi ile yapılmaktadır (Ekiz, 2009). Araştırmada doküman olarak 2010 yılında basılmış Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. sınıf ders kitabı kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında, Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. sınıf ders kitabındaki kültürel unsurlar tespit edilmiştir. Ortaya çıkan kültürel unsurlar Avrupa Ortak Çerçeve Metni’ndeki (2001) sosyokültürel çerçeve dikkate alınarak kategorilere ayrılmış ve söz konusu kültürel unsurların ders kitabında hangi boyutlarda yer aldığı ortaya konmuştur. Avrupa Ortak Çerçeve Metni’ndeki kültürel unsurlar dil öğretimi çerçevesinde kişinin o kültürü anlayabilmesi için öğrenmesi gerekli olan

unsurlardır. Yurt dışında yaşayan her Türk çocuğunun aynı kültürel seviyeye sahip olmadığı düşünüldüğünde dil öğretiminde evrensel bir anlayışla ortaya konmuş kültürel kategorilerin referans olarak kabul edilmesi uygun görülmüştür. Böylece kitapta yer alan kültürel unsurların bir haritası çıkarılmıştır.

Yurt dışında yaşayan Türk çocukları çalışmanın hedef kitlesini oluşturmaktadır. Söz konusu bu kitle homojen bir yapıdan oluşmamaktadır. Homojen yapı ile ortak bir kimlik algısı ve kültürel değerlere sahiplik anlatılmaktadır. Bu durumun birçok sebebi vardır. Bu sebepler arasında, anne veya babadan birinin Türk olması, Türklerle bir arada yaşamak ya da ayrı yaşamak, Türk kimliğini üst kimlik veya alt kimlik olarak kabul etmek sayılabilir. Dolayısıyla hedef kitlenin kendi kültürel alt yapıları ve birikimleri farklıdır. Bu durum standart bir Türkçe kitabı hazırlamayı zorlaştırdığı gibi hangi kültürel değerlere öncelikle verileceği konusunda da belirsizlik oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında özellikle üzerinde durulmak istenen olgu, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanan kitaplarda kültürel değerlerin aktarımı ile ilgili nasıl bir planlama yapıldığı, hangi kültürel değerlerin ne ölçüde verildiğidir. Bu çerçevede Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ndeki kültürel kategori referans olarak kabul edilmiş ve metinlerdeki kültürel unsurlar bu referansa göre değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında kitap içerisinde yer alan metinlerin tümü olan 56 metin incelenmiştir. Ders kitabında yer alan bu 56 metin 4 ünite altında yer almaktadır. Metinlerin kültürel boyutunun incelenmesi ile hedeflenen kitabın kültürel haritasının çıkarılmasıdır. Dolayısıyla üniteler özelinde bir değerlendirme yapılmayacaktır.

Örneklem / Araştırma grubu

Çalışmada yer alan metinler ders kitabındaki tüm metinleri kapsamaktadır. Dolayısıyla çalışmanın örneklemini aynı zamanda evrenini de yansıtmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. sınıf ders kitabı üzerinden yapılmıştır. Söz konusu kitap doküman olarak kabul edilmiştir.

Verilerin Analizi

Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. sınıf ders kitabı içinde yer alan metinler Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ndeki kültürel kategoriler dikkate alınarak içerik analizi ile sınıflandırılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Metinlerdeki kültürel unsurlar 2 farklı uzman tarafından tespit edilmiş ve karşılaştırması yapılmıştır. Üzerinde mutabık olunamayan kavramlar tartışılmış ve ortak bir kararla kavramların hangi kategoriye ait olduğu belirtilmiştir.

Etik Kurulu İzni

Bu çalışma, Hüseyin Göçmenler'in (2019), Fatma Açık danışmanlığında yaptığı, "Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Türk çocuklarına ana dili öğretiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri: Program ve kitap ölçeğinde" adlı doktora tezinden üretilmiştir. Söz konusu akademik çalışma için etik kurul iznine gerek bulunmamaktadır.

Bulgular

Avrupa Konseyi tarafından 2001 yılında hazırlanan Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni'nde öğretilen dilin sosyokültürel bilgisinin öncelikli olarak öğrencilere verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni'nin çerçeve bir metin olduğu ve tüm diller için evrensel ölçekte bir yaklaşım ile hazırlandığı düşünüldüğünde referans bir çalışma olduğu kabul edilebilir. Araştırmamız kapsamında Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. sınıf ders kitabındaki kültürel unsurların tespiti çerçeve metinde öngörülen kategorilere göre yapılmıştır. Söz konusu kategoriler şu şekilde sıralanmıştır:

1. Günlük yaşam, örneğin;
  - yeme ve içme, öğünler, sofraya kültürü,
  - bayramlar,
  - çalışma zamanları ve alışkanlıkları,
  - boş zaman uğraşları (hobiler, spor, okuma alışkanlıkları, medya).
2. Yaşam koşulları, örneğin;
  - yaşam standardı (yöresel, sınıfa özel ve etnik farklılıklarıyla),
  - ev ortamı,
  - sosyal güvence.
3. Kişilerarası ilişkiler (güç ve dayanışmaya dayanan ilişkileri de içerir), örneğin, aşağıdakilerle ilişkili olarak;
  - bir toplumun sınıfsal yapısı ve sosyal gruplar arasındaki ilişkiler,
  - farklı cinsiyetler arası ilişkiler (erkek/kadın; yakınlaşma derecesi),
  - aile yapıları ve ilişkileri,
  - nesiller arası ilişkiler,
  - iş ortamındaki ilişkiler,
  - toplum ve polis, idare vb. arasındaki ilişkiler,
  - etnik ve diğer halklar arasındaki ilişkiler,
  - politik ve dini gruplar arasındaki ilişkiler.
4. Aşağıdaki etmenlere bağlı olarak değerler, inançlar ve tutumlar,
  - sosyal sınıf,

- meslek grupları (akademisyenler, yönetim, memur, eğitilmiş ve eğitimsiz işçiler),
  - varlık (kazanılmış ya da miras yoluyla),
  - yöresel kültürler,
  - güvenlik,
  - kurumlar,
  - gelenek ve sosyal dönüşüm,
  - tarih, özellikle önemli tarihi kişilikler ve olaylar,
  - azınlıklar (etnik, dini),
  - millî kimlik,
  - başka ülkeler, devletler, halklar,
  - politika,
  - sanat (müzik, güzel sanatlar, edebiyat, tiyatro, popüler müzik ve şarkılar),
  - din,
  - mizah.
5. Beden dili, (bkz. 4.4.5.2): Beden dilini yönlendiren toplumsal alışkanlıklara ilişkin bilgi de, dili kullananların/öğrenenlerin sosyokültürel yeterliğinin bir kısmını oluşturur.
6. Sosyal gelenekler, örneğin ev sahibi ve misafir ilişkilerine dayanarak;
- dakiklik,
  - hediyeler,
  - giyim,
  - içecekler, öğünler,
  - davranış ve sohbet kuralları ve tabular,
  - ziyaret süresi,
  - vedalaşmak.
7. Aşağıdaki alanlarda geleneksel davranışlar,
- dinî gelenekler,
  - doğum, evlenme, ölüm,
  - halka açık toplantılarda ve törenlerde seyircilerin davranışları,
  - kutlamalar, festivaller, dans ortamı, diskotekler vb. (CEFR, 2001: 102-103).

Ders kitabında yer alan metinler çerçeve metindeki kategoriler bağlamında incelenmiş ve her bir metne ait veriler ayrı tablolar halinde aktarılmıştır.

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	Türk mutfağının dünyaca ünlü üç mutfaktan biri olması, Türk lokumu, Türk çayı, Türk kahvesi, kuzu kapama, kaburga, sac kebabı, kebablar ve köfte, sarma ve dolma, kuru fasulye ve pilav, turşu, Çerkez tavuğu, imambayıldı, mantı, çiğ köfte, börek, pastırma, tarama, humus, piyaz, helva, sütlü tatlı, aşure, baklava, hoşaf ve komposto, ayran, şalgam suyu, Türk kahvaltısı, biber dolması	29
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Anadolu'nun 20 uygarlığa ev sahipliği yapması, Mevlana, Nasrettin Hoca, Yunus Emre, cami, kilise, tiyatro, türbe, medrese, tapınak, saray, kervansaray, Mevlana'nın Konya'daki türbesi, Osmanlı sarayları, Allah ve insan sevgisi, Fethiye-Ölüdeniz, Belçika-Nasrettin Hoca heykeli, Rize Ayder Yaylası, Antalya-Aspendos	20
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 1. "Türkiye'm" metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	Ankara armudu, Ayaş domatesi, pekmez	3
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	teyze oğlu	1
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Ankara başkent, Paris başkent, "Paris moda ve kültürün başkentidir.", "İstanbul'un kültürel başkent olması", Ankara Kalesi, tarihi Ankara evleri, Atakule, Kocatepe Camisi, Anıtkabir, Louvre (Luvr) müzesi, Eyfel Kulesi, Kız Kulesi, Boğaz Köprüsü, Ortaköy Camisi	14
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	akraba ziyareti	1
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 2. "Ankara Paris Buluşması" metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları	semt, meydan, altın ibrikler, kristal avizeler	4
Kişilerarası İlişkiler	padişah, sultan	2
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	rüya şehir İstanbul, Osmanlı Devleti'nin idare merkezi Topkapı Sarayı, Sultan I. Ahmet, dünyanın sekizinci harikası Ayasofya, iki büyük imparatorluğun başkenti, Sultan Abdulmecid, Topkapı Sarayı, Sultanahmet, altı minareli cami, Alman Çeşmesi, Türk ve İslam Eserleri Müzesi, Yerebatan Samancı, Dikilitaş, Dolmabahçe Sarayı, Boğaz	15
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	"porselenlerin, mücevherlerin, halıların, tabloların, yazmaların, minyatürlerin, sarayda sergilenmesi", "Dolmabahçe sarayında; avizeler, ayaklı şamdanlar, şömineler, merdiven korkulukları ve tüm aynalar kristalden yapılmıştır."	2
Geleneksel Davranışlar	şenlikler, bayramlar	2

Tablo 3. "Bir Rüya Şehri: İstanbul" metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	Şıra	1
Yaşam Koşulları	kayalarda yaşamak	1

Türkçe ve Türk Kültürü (4-5. Sınıf) Ders Kitabının Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ndeki Kültürel Kategorilere Göre Değerlendirmesi

Kişilerarası İlişkiler	insan ve perilerin dostluğu	1
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Göreme isminin hikayesi, periler, Peri bacaları,	3
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	Yardımlaşma, sarhoş etme, “dostça, kardeşçe yaşamak”, silahlanmak, sıra yapımı	5
Geleneksel Davranışlar	“dügün dernek, çalgı”	2

Tablo 4. “Peri Bacaları” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	çini döşeme duvarlar	1
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin Avrupa'da yılın müzesi seçilmiş olması, Osmanlı Yapısı, Mevlana, Meryem Ana, dünyanın yedi harikasından biri olan Artemis Tapınağı, Roma Dönemi, 24.000 kişilik dünyanın en büyük antik tiyatrosu (Aspendos), II. Selim, Mimar Sinan, Osmanlı Devleti, üçer şerefeli dört minare, mermer, çini ve hat işçiliği, İznik Çinileri, I. Dünya Savaşı, 250.000 Türk askerinin şehit olması, Türk askerinin kahramanlığı, ay yıldızlı bayrak, gül simgesi, tiyatro Anadolu medeniyetleri Müzesi, Ankara Kalesi, Mahmut Paşa Bedesteni, Kurşunlu Han, Mevlana Türbesi- Konya, kubbe, Sümela Manastırı, Efes Antik Kenti, Celcius Kütüphanesi, Selimiye Camisi, Aspendos,	29
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	birlik-beraberlik, sevgi ve kardeşlik, cömertlik ve yardım etme, şefkat ve merhamet, kusur örtme, tevazu ve alçak gönüllülük, hoşgörü, olduğu gibi görünmek ya da görüldüğü gibi olmak	8
Geleneksel Davranışlar	mezar, türbe, Çanakkale Anıtı, sembolik mezarlar, “Fransız, İngiliz, Avustralya ve Yeni Zelenda'ya ait anıt ve mezarlıklar”	5

Tablo 5. “Tarihi Güzelliklerimiz” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Peri Bacaları, kilise, manastır, Pamukkale, antik tiyatro ve havuz, Abant Gölü, Yedigöller, Uzungöl, Ölüdeniz,	9
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 6. “Doğal Güzelliklerimiz” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Arif Nihat Asya, Van Gölü, kale, cami, kilise, medrese, han, hamam,	8
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 7. “Van Gölü” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	07.45'te kahvaltılık yapmak, 12.15'te öğlen yemeği yemek, 19.15'te akşam yemeği yemek, yüzme sporu, plaj voleybolu, plaj, pansiyon, dış fırçalamak, 22.30'da uyumak, Yasemin tatilde	10
Yaşam Koşulları	yaz kampı,	1
Kişilerarası İlişkiler	arkadaşlar, öğretmenler, mutfakta çalışan görevliler	2
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	özlemek,	1
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	şehir turu, tekne turu, palyaço, şiir dinletisi, masal okuma etkinliği, şarkı söylemek, skeç canlandırmak	7
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 8. "Yasemin Tatilde" metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	mahalle mektebi, Şemsi Efendi İlkokulu, gazete	3
Yaşam Koşulları	üç katlı pembe ev, askeri okul, Selanik Askeri Ortaokulu (Rüştiye), askeri lise, Avrupa tarzı eğitim, Avrupa kültürü, İstanbul Harp Okulu, Harp Akademisi, basın hayatı,	9
Kişilerarası İlişkiler	Zübeyde Hanım, ev hanımı, Ali Rıza Bey, Makbule, anne ve baba, kurmay yüzbaşı,	6
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	gümrük memuru, asker, Müslüman, Hristiyan, Yahudi halk, Osmanlı şehri, Osmanlı ordusu, Mustafa Kemal,	8
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 9. "Çocukluk Dönemi ve Hayatı" metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	gemi, kitap okumak, gazete	3
Yaşam Koşulları	harp okulu, Manastır Askerî Lisesi,	2
Kişilerarası İlişkiler	öğrenci, Ali Fuat'ın babası, paşa, lise arkadaşı Ömer Naci,	4
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	vatan ve hürriyet şairi Namık Kemal, vatani anneye benzetmek, yakışıklı teğmen, şiir, Selanik Limanı, Mustafa Kemal, derslerine çok iyi çalışmak,	7
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	gezmek, akşam yemeğine eve davet etmek, yemekte sohbet etmek, annesine hediye almak/yollamak,	4
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 10. "Harp Okulunda" metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	yerli halk	1
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Osmanlı Devleti, Balkan Harbi, İtalyanlar, I. Dünya Savaşı, Mondros Ateşkes Antlaşması, Osmanlı toprakları, Türk milletinin bağımsızlığı, zafer, Türk milleti, Çanakkale Savaşları, İstanbul'un işgal edilmesi, "Çanakkale Geçilmez", Bitlis ve Muş'un kurtuluşu, "Geldikleri gibi giderler.", vatan, kahramanlık göstermek, zafer elde etmek	17
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 11. "Mustafa Kemal'in İlk Başarıları" metninde geçen kültürel unsurlar

Türkçe ve Türk Kültürü (4-5. Sınıf) Ders Kitabının Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ndeki Kültürel Kategorilere Göre Değerlendirmesi

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları	Kilim	1
Kişilerarası İlişkiler	Dost, düşman, kardeş, köylü	4
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Çanakkale Savaşı, müfettiş	
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar	Cennet, cehennem, mezar,	3

Tablo 12. “Çanakkale” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	millet,	1
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	vatan, Osmanlı Meclisi, Milli Mücadele, Hacı Bayram Camisi, Sakarya Muharebesi, İnönü Muharebesi, Büyük Taarruz, Başkumandan Meydan Savaşı, İzmir'in kurtuluş günü, Mudanya Ateşkes Antlaşması, Lozan Barış Antlaşması, Türkiye Büyük Millet Meclisi, devlet, medeniyet, gazilik	15
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar	cuma namazı,	1

Tablo 13. “Millî Mücadele Dönemi” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları	köy, kent,	2
Kişilerarası İlişkiler	saltanat, halifelik,	2
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	cumhuriyet, TBMM, Atatürk, Türk milleti, cumhurbaşkanı, Diyanet İşleri Başkanlığı, millet mektepleri, köylerde kurslar, akşam sanat okulları, üniversite, İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara Ziraat Enstitüsü, Gazi Eğitim Enstitüsü, İstanbul Şehir Tiyatroları, Ankara Devlet Konservatuarı, Devlet Tiyatroları, harf inkılabı,	19
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 14. “Atatürk’ün Yaptığı Hizmetler” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları	okul,	1
Kişilerarası İlişkiler	genç, öğrenci,	2
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Atatürk, Ankara Erkek Lisesi, su mühendisi, tarihçi, Milli Eğitim Bakanı, tarih öğretmeni, Türkiye, Harvard Üniversitesi, bilim tarihi doktora	9
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 15. “Bir Okul Ziyareti ve...” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		

Yaşam Koşulları	çardak,	1
Kişilerarası İlişkiler	kadın, köylüler, Türk kadını, öğrenci, öğretmen, paşa, nahiye müdürü, köy muhtarı,	8
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	milletvekili, Kazan Köyü, TBMM, demokrasi, Atatürk,	5
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	en güzel köylü kıyafetleri	1
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 16. “İlk Köylü Kadın Milletvekili” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Atatürk, cumhuriyet, Dolmabahçe Sarayı, Ankara Etnoğrafya Müzesi, Anıtkabir, çağdaş medeniyet, gazi,	6
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar	naaş, anıt mezar,	2

Tablo 17. “Atatürk’ün Ölümü” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	yaz tatili,	1
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	öğretmen, müdür, çocuklar, saltanat, padişahlık,	5
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Türk, Fransız, Alman, İngiliz, bayrak, TBMM, Kurtuluş Savaşı, Erzurum, Sivas ve Amasya Kongresi, Türk gençliği, Büyük Taarruz, zafer, Türk pilotları, pilot, Türk bayrağı, paraşütçüler, Türkiye Cumhuriyeti, Türk milleti, cumhuriyet,	18
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	merhaba,	1
Geleneksel Davranışlar	milli bayramlar, 23 Nisan haftası, Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Zafer Bayramı, Cumhuriyet Bayramı, yöresel oyunlar, şenlik, kutlama, uçuş gösterisi, resmigeçit, 19 Mayıs	12

Tablo 18. “Milli Bayramlarımız” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Türk, Fransız, Alman, İngiliz, Türkiye, bayrak, Fransız Devrimi, Bastille Hapishanesi, Batı Almanya, Doğu Almanya,	10
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar	milli bayram, askeri tören, balo, Flaman Toplumu Bayramı, Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Bayramı, milli gün, 23 Nisan, 19 Mayıs	8

Tablo 19. “Başka Ülkelerin de Milli Bayramları Var” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları	kitaplık, bahçe, okul, ev, sınıf,	5
Kişilerarası İlişkiler	müdür, öğretmen,	2
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Atatürk, milletvekili, meclis başkanı, demokrasi, gazi, kahraman, pehlivan, Kurtuluş Savaşı,	8
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	kağıtlı şekerler, önlük	
Geleneksel Davranışlar	Milli bayramlar, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, resim sergisi, 23 Nisan	4

Tablo 20. “Bayram Coşkusu” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	konuk	1
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	yurt,	1
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar	23 Nisan,	1

Tablo 21. “Dünya Çocuk Bayramı” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	kimsesizler, hastalar, yoksullar, aile büyükleri, küçükler, büyükler, komşular, akrabalar, dostlar, arkadaşlar,	10
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	dostluk, sevgi, bağışlama, yardımlaşma, dargın, barışmak, kardeşlik duygusu, birlik ve beraberlik duygusu,	8
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	ziyaret etmek, el öpme,	2
Geleneksel Davranışlar	dini bayram,	1

Tablo 22. “Dini Bayramlarımız ve Bayramlaşma” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	müslüman, hristiyan, dostça kardeşçe hoşgörü ve saygı içinde yaşamak, Türk Kültürü	5
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	mezarlıklara çiçek koymak ve sevdiklerini anmak, karşılıklı hediye vermek, aile yemekleri, çikolatadan tavşan ve yumurta sunumu,	5
Geleneksel Davranışlar	dini bayram, Noel, 24 Aralık, Kutsal Akşam, Hz. İsa, Noel ağacı, mum yakmak, 27 Mart, Paskalya, Azizler günü, mezar ziyareti, 1 Kasım,	12

Tablo 23. “Başka Ülkelerin de Dini Bayramları Var” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	fakirlere yardım yapmak,	1
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	bayram öncesi ev temizliği, bayram alışverişi, bayrama özel yemekler; komşu, dost ve akrabaların bir araya gelmeleri; gençler ve büyüklerin bayramlaşması, bayram harçlığı, bayram hediyesi vermek, bayram ziyareti, şeker ve tatlı ikramı, kurban eti, kurban etinden yapılan yemeklerin ikramı, bayram sofrası,	12
Geleneksel Davranışlar	Ramazan bayramı, oruç tutmak, bayram, bayrama mahsus toplu eğlenceler,	4

Tablo 24. “Ramazan ve Kurban Bayramlarımız” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
----------	-------------------	--------

Günlük Yaşam	sabah uyanınca elini yüzünü yıkamak, kahvaltı	2
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	mahalle, babaanne, köy, anne, baba, mahalledeki komşular, eve gelen misafirler,	7
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	yardım etmek, mahalle çocukları ile oyun oynamak,	2
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	bayramlaşma, bayramlık, bahar çiçekleri ile süslenmiş elbise, el öpme, şeker ikramı, börek ve tatlı ikramı, yaprak sarmak, bayram için alınan şeker ve çikolatalar, şekerlik, bayramlık elbise, anne ve babayla bayramlaşmak, bayram harçlığı, ilk ziyaretin büyüklere yapılması, bayram ziyareti, köydeki herkesle bayramlaşma, bayramın 2. Günü komşu ve akraba ziyareti, mahalledeki komşuları dolaşmak,	17
Geleneksel Davranışlar	Ramazan Bayramı, bayram namazı, bayramın 1., 2. ve 3. günü,	3

Tablo 25. “Bayramlaşma” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları	köy,	1
Kişilerarası İlişkiler	hoca, köylüler, misafir, fakir,	4
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	kıtlık, dost,	2
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	Börek- tatlı- kuş sütü ikram etmek,	1
Geleneksel Davranışlar	bayram,	1

Tablo 26. “Her Gün Bayram Olsa” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	alışveriş, salatalık, Euro, kilo, çilek, havuç, yarım kilo,	7
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar		
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	buyrun, sağolun, teşekkür etmek,	3
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 27. “Esra Alışveriş’te” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	misafir, misafir odası,	2
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	konukseverlik, Türk milleti, gelenek, Türkler, “bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır” atasözü, bereket,	6
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	eve gelen misafire hoşgörülü ve cömert davranmak; misafir tabağı, kaşık, çatal, fincanı; misafir için en güzel yemeklerin pişirilmesi ve ikram edilmesi, sofraya, misafire neden geldiğinin sorulmaması, misafir sofradan kalkmadan kalkılmaz,	6
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 28. “Konukseverlik” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	evde yemek yemek, sabah kahvaltısı, öğle ve akşam yemeği,	4

Türkçe ve Türk Kültürü (4-5. Sınıf) Ders Kitabının Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ndeki Kültürel Kategorilere Göre Değerlendirmesi

Yaşam Koşulları	köy, otelin çatısı, köylerdeki misafir odaları; işlemeli divanlar, yastıklar ve renk renk halılar, halının üzerinde bir tepsi tepside çay, meyve fındık; saray, köy evi	8
Kişilerarası İlişkiler	zengin, fakir, saray,	3
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	misafirperverlik, Türkler, Konya'da Selçuklu yemeği, Eskişehir'de Tatar yemeği, Anadolu, Türk mutfağı, Türk misafirperverliği, Türkiye,	8
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	davet etmek, Anadolu'da en fakir insanın misafiri için tavuk kesmesi, sofra, altın rengi börek, gümüş balıklar, yeşil kırmızı çoban salataları, bembeyaz peynir, her çeşit et yemeği, imambayıldı, pilav, fasulye, tarhana, tatlı, misafir olmak, Osmanlı yemeği, hünkarbeğendi, elleri yıkamak için içinde gül yaprakları olan gümüş çanak, diş kirası âdeti; altın para, boncuk, bilezik, yemeni, kıymetli kitap, el işçiliği tabaklar, gümüş ayna gibi hediyeler vermek;	25
Geleneksel Davranışlar	sabah namazı, sabah ezanı, minare, ezan,	4

Tablo 29. "Türk Misafirperverliği" metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	meyve suyu,	1
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	Anne, baba, çocuk	3
Değerler, İnançlar ve Tutumlar		
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	hoş geldin, hoş buldun, iyiyim, teşekkür ederim, siz nasılsınız, elinize sağlık, afiyet olsun, zahmet olmazsa, annene babana selam söyle, Allahaismarladık, güle güle,	11
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 30. "Oğuz Misafirlikte" metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	ekşili çorba,	1
Yaşam Koşulları	tek katlı kerpiç ev, odanın ortasında bir tahta sini, yoksul,	3
Kişilerarası İlişkiler	ev sahibi, genç, sultan, hünkar, padişah, hasta,	5
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Anadolu, Anadolu insanı, konukseverlik, geleneksel, Osmanlı padişahlarından Yavuz Sultan Selim, kısmet, dar hane çorbası hikayesi, baş tacı, Lokman Hekim,	9
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	sıcak çorba, eve davet etmek, yemeğe önce çorba ile başlamak, Anadolu sofrası, ikram kasesi, tarhana çorbası, evde iftar açmak için misafir çağırarak, sokak sokak dolaşmak, iftar topu, iftar açmak, konukları içeriye buyur etmek, sıcak pide, sofrta, tuzla iftar açmak sonra çorba içmek, kusura bakma,	15
Geleneksel Davranışlar	Ramazan ayı,	1

Tablo 31. "Bir Sıcak Çorbada Anadolu" metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	kazan, gece, sabah	3
Yaşam Koşulları	mum ışığı, ev	2
Kişilerarası İlişkiler	komşu, mahalle,	2
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Nasrettin Hoca,	1
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	ziyafet,	1
Geleneksel Davranışlar	sabah namazı, büyük cami,	2

Tablo 32. “Mum Kazanı Kaynatamaz mı?” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	barış ve sevgi içinde yaşamak, Fransızca, Almanca, İngilizce,	4
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	ziyaret etme, hatır sorma, geleneklere göre selamlaşmak, merhaba, bonjour, guten tag, hello; büyük-yaşlı-eş dost ve akraba ziyaretleri, hasta ziyaretinde geçmiş olsun demek, hastaya moral vermek, hastanın yanında asık suratlı olmamak, hasta ziyareti kısa tutulmalı,	12
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 33. “Ziyaret Etme ve Hatır Sorma” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	baba, dede veya saygı duyulan bir büyük, vaftiz annesi veya babası, çocuk,	6
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	eski Türkler, Dede Korkut hikayeleri, kahramanın nasıl isim aldığı, Korkut Ata, Dirse Han Oğlu, Boğaç isminin hikayesi, Aslan-Deniz-Gök isimlerinin kullanım gerekçesi, hristiyan,	8
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	ad koyma; akraba, komşu, dostun isim koyma törenine çağırılması; kulağa ezan okumak, misafire ikram etmek; bebeğin kilisede vaftiz edilmesi,	5
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 34. “Ad Koyma” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	ilkokul,	1
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	babamın arkadaşı, büyüklerimiz, dede, baba, oğlum, anne, akraba,	7
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Türkiye, milletlerin gelenekleri, Dede Korkut, “Adını ben verdim, yaşını Allah versin”, yiğitlik-kahramanlık, savaş-barış; vatanını sevmek, çok çalışmak, iyilik yapmak,	9
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	ad koyma, hoşgeldine gitmek, bebeğin kulağına ezan okumak,	3
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 35. “Adını Ben Verdim...” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	erkek çocukları, ergenlik dönemi, sünnet çocuğu, yakın akrabalar ve çocuğun arkadaşları,	5
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	gelenek, İslam, sünnet olmak,	3
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	sünnet çocuğunun odasının süslenmesi, bayrak, sünnet kıyafeti, konuklara, şerbet, şekerleme ve benzeri ikramlar; konukların çocuğa hediye vermesi,	5
Geleneksel Davranışlar	sünnet töreni, düğün havası, eğlence düzenlemek, sünnet konvoyu, sünnet çocuğunun gezdirilmesi;	5

Tablo 36. “Sünnet Olma” metninde geçen kültürel unsurlar

Türkçe ve Türk Kültürü (4-5. Sınıf) Ders Kitabının Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ndeki Kültürel Kategorilere Göre Değerlendirmesi

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları	kır bahçesi,	1
Kişilerarası İlişkiler	çocuklar, anne, büyükbaba, davetliler, dede,	5
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Karagöz,	1
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	güzel günde yalnız bırakmamak, balon ve kurdellalarla süslenmiş yatak, arkadaşına hediye vermek, tebrik etmek, yastığına altın takmak; kek, kurabiye, börek, limonata, ayran, şerbet ikram etmek; eş dostun sohbet etmesi,	13
Geleneksel Davranışlar	sünnet düğünü, davul-zurna eşliğinde halay çekmek,	2

Tablo 37. “Sünnet Düğünü” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	kaz kafalı, göç etmek, adalet sistemi, tasarruf, topluluk bilinci, yardımlaşma ve dayanışma, iyileşene kadar arkadaşına bakmak,	7
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 38. “Kazların Uçuşu” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	hoşgörü, eski zamanlar, bilge insan, barıştırmak, aranızda anlaşmak, saygı duymak, düşmanlık, uzlaşmak, savaşı bırakmak, sevgi dolu bir dünya, Mevlana,	11
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 39. “Hoşgörü” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	köy halkı, seyirci ve oyuncu, profesyonel oyuncular,	3
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	geleneksel Türk seyirlik oyunları, milletlerin gelenek ve görenekleri, tiyatro, eski zamanlar, Türk tiyatrosu, hasat zamanı, köy seyirlik oyunları, Karagöz, Orta Oyunu, Meddah, Karagöz-Hacivat Oyunu, kuklalar ve perde arkası, kültürlü ve bilgili insan, Pişakar ve Kavuklu, günümüz, modern tiyatro,	15
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 40. “Geleneksel Türk Seyirlik Oyunları” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		

Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	atalarımız,	1
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Atatürk, Türk kültürü, milli kültür, devlet adamı, büyük medeniyetler, Türklük, Türk dili, Türk Dil Kurumu, Türkçe,	9
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 41. “Atatürk ve Türk Kültürü” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	komşu ve akrabalar, Almanya’da yaşayan Türk aileleri, Almanya’daki akraba ve hemşehriler,	3
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	geleneksel Türk aile yapısı, birbiriyle görüşmek, yardımlaşmak, akrabalık ilişkileri, dayanışma, Türkçe,	6
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 42. “Yakınlarımızla İlişkilerimiz” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	buğday, üzüm, pekmez, bal,	4
Yaşam Koşulları	minyatür bahçe, bembeyaz ev, havuz, aydınlık oda,	4
Kişilerarası İlişkiler	büyükler, küçükler, nesil, baba, dede, torun, nine, ulu bir ceviz ağacı gibi nine, anne, kardeş, çocuk, aile,	12
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	fotoğraçı, saçlarını süpürge yapmak yuvası için, şair, eli açık, cömert, ninni,	6
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	merhaba,	1
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 43. “Aile Fotoğrafi” Metninde Geçen Kültürel Unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	haftalık,	1
Yaşam Koşulları	köy, ağaçlarla dolu bahçe, petek petek arı kovanları, işyeri, ev	5
Kişilerarası İlişkiler	anneciğim, usta, küçük kardeşim, rahmetli babamın arkadaşı Orhan amca,	4
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	ayakkabıcı, usta bir sanatkar, aileme, milletime yararlı olmak, sıkıntıyı göğüslemek, geleneksel süsleme sanatı,	6
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	mektup; desen, motif, pano, bakır işlemecilik, aferin, bayram hediyesi, çikolata ve boyama kitapları hediyesi almak, çay ve kahve takımları, semaverler, hediyelik bakır eşyalar, duvar panolarına desen işlemek, el emeği işler, İstanbul’da sergi açmak, annenin ellerinden kardeşinin gözlerinden öpmek, kucak dolusu selam ve sevgi göndermek,	17
Geleneksel Davranışlar	babamın vefatı,	1

Tablo 44. “Emre’nin Mektubu” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	Türk marketleri, dönercileri, Berlin Kreuzberg semtindeki bakkallar, kuaförler, lokantalar, kahvahaneler,	6
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Avrupa, geçmiş, günümüz, Türk izleri, Osmanlı, Türk, Viyana’daki Türkenschanzpark (Türk şansı parkı), Almanya’nın Ingolstadt Akeri	24

Türkçe ve Türk Kültürü (4-5. Sınıf) Ders Kitabının Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ndeki Kültürel Kategorilere Göre Değerlendirmesi

Müzesi, Anadolu Medeniyetleri, Balkanlar, han, hamam, cami, kütüphane, medrese, köprü, sarnıç vb. , Türk girişimciler, küçük İstanbul, Milli takım, bilim adamları, avukatlar, doktorlar, politikacılar,
Beden Dili
Sosyal Gelenekler
Geleneksel Davranışlar

Tablo 45. “Avrupa’da Türk İzleri” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	gençler, çocuklar,	2
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Türk Büyükelçilikleri ve Başkonsolosluklar, Türkiye, cumhurbaşkanı, devlet başkanı; doğum, nüfus, evlenme, askerlik, noter, vatandaşlıkla ilgili tüm yasal ve hukuki işler, ateşe, dini hizmet, eğitim hizmeti,	5
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 46. “Türk Büyükelçilikleri ve Başkonsolosluklar” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Avrupa, Türk dernekleri, vatanş, Türk Spor Kulübü, Türk Kültür Derneği, Türk kültürü, Türkler, hoşgörü	8
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar	kermes, Türk yürüyüşü, milli bayram kutlamaları, Türk mutfağının tanıtımı, sportif faaliyet, tiyatro gösterileri, Türk sinema günleri, seminer ve sergi düzenlemek,	8

Tablo 47. “Avrupa’daki Türk Dernekleri” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Türk Kızılayı, Kızılhaç, insan saygınlığının korunması, muhtaç ve korumasız insanlara yardım etmek, Atatürk, Osmanlı, Uluslararası Kızılhaç Komitesi İsviçre’nin Cenevre şehrinde kurulmuş, insan hayatı ve onurunu korumak, dini inanç, dil, toplumsal sınıf veya politik görüş farkı gözetmez	9
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 48. “Yardım Kurumları: Kızılay ve Kızılhaç” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		

Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Kızılay, barış içinde bir arada yaşamak, birlik ve beraberlik, Hilal-i Ahmer, cumhuriyet dönemi; savaş, deprem, sel baskını, yangın, salgın hastalık gibi felaketler; yurt içi, yurt dışı, din, dil ulus ayrımı yapmadan yardım etmek; kızılây bayrağı, karşılıklı dostluk ve barış anlayışı,	9
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 49. “Kızılay” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları	fakir, yoksul,	2
Kişilerarası İlişkiler	genç, ihtiyar	2
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	kızılay, ocak;	2
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 50. “Kızılay Şiiri” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	halk,	1
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	cumhuriyet, Türkçe, devlet, bayrak, resmi dil ve milli marş, Türk bayrağı, şehit, Türk, İstiklâl Marşı, Mehmet Akif Ersoy, Türk milleti, TBMM, bağımsızlık mücadelesi, kurtuluş mücadelesi, milli duygular, çağdaşlaşma	16
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar	resmi tören	1

Tablo 51. “Türkiye Cumhuriyeti Devleti” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Atatürk, Çankaya Köşkü'nün Bahçesi, Türk,	3
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 52. “Ankara’yı Neden Hükümet Merkezi Yaptım?” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	komşu, anne papağan, çocuk, yavru kuş, büyükler, yetişkin kuşlar,	6
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	hakkını aramak, savaş,	2

Türkçe ve Türk Kültürü (4-5. Sınıf) Ders Kitabının Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ndeki Kültürel Kategorilere Göre Değerlendirmesi

Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	günaydın, hayrola,	2
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 53. “Evrensel Çocuk Hakları” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler	dünya çocukları,	1
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Çocuk Hakları Sözleşmesi, evrensel çocuk hakları,	2
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler		
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 54. “Evrensel Çocuk Hakları” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam	sabah, akşam, bir gün, ekmeği pişirmek,	4
Yaşam Koşulları		
Kişilerarası İlişkiler		
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	fırıncı, geçmiş, günümüz, eskiden, semercilik, nalbantlık,	6
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	kahvaltı sofrası, zeytin-peynir-,	2
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 55. “İhtiyaçlar ve Meslekler” metninde geçen kültürel unsurlar

Kategori	Kültürel Unsurlar	Toplam
Günlük Yaşam		
Yaşam Koşulları	ev, okul	2
Kişilerarası İlişkiler	çocuk, arkadaşlar,	2
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	hukukçu, eczacı, mühendis, en iyisi olmak,	4
Beden Dili		
Sosyal Gelenekler	bayramın 1. Günü, el öpme, aile büyüklerini ziyaret, hal hatır sormak, anne ve babamızın iyi dileklerini iletme, şeker ikram etmek,	6
Geleneksel Davranışlar		

Tablo 56. “Büyüyünce Ne Olacaksınız?” metninde geçen kültürel unsurlar

Metinler	Günlük Yaşam	Yaşam Koşulları	Kişilerarası İlişkiler	Değerler, İnançlar ve Tutumlar	Bedeni Dili	Sosyal Gelenekler	Geleneksel Davranışlar	Toplam
Türkiye’de	29			20				49
Ankara Paris Buluşması	3		1	14		1		19
Bir Rüya Şehri: İstanbul		4	2	15		2	2	25
Peri Bacaları	1	1	3			5	2	13

Tarihi	1			29	8	5	43
Güzelliklerimi z							
Van Gölü				8			8
Yasemin Tatil'de	10	1	2	1	7		21
Çocukluk Dönemi ve Hayatı	3	9	6	8			26
Harp Okulunda	3	2	4	7	4		20
Mustafa Kemal'in İlk Başarıları			1	17			18
Çanakkale		1	4			3	8
Millî Mücadele Dönemi			1	15		1	17
Atatürk'ün Yaptığı Hizmetler		2	2	19			23
Bir Okul Ziyareti Ve...		1	2	9			12
İlk Köylü Kadın Milletvekili		1	8	5	1		15
Atatürk'ün Ölümü				6		2	8
Millî Bayramlarımız	1		5	18	1	12	37
Başka Ülkelerin de Millî Bayramları Var				10		8	18
Bayram Coşkusu		5	2	8		4	19
Dünya Çocuk Bayramı			1	1		1	3
Dini Bayramlarımız ve Bayramlaşma			10	8	2	1	21
Başka Ülkelerin de Dini Bayramları Var				5	5	12	22
Ramazan ve Kurban Bayramlarımız				1	12	4	17
Bayramlaşma	2		7	2	17	3	31
Her Gün Bayram Olsa		1	4	2	1	1	9
Esra Alışveriş'te	7				3		10
Konukseverlik			2	6	6		14
Türk Misafirperverli ği	4	8	3	8	25	4	52
Oğuz Misafirlikte	1		3		11		15
Bir Sıcak Çorba'da Anadolu	1	3	5	9	15	1	34
Mum Kazanı Kaynataz mı?	3	2	2	1	1	2	11

Türkçe ve Türk Kültürü (4-5. Sınıf) Ders Kitabının Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ndeki Kültürel Kategorilere Göre Değerlendirmesi

Ziyaret Etme ve Hatır Sorma			4		12		16
Ad Koyma			6	8	5		19
Adını Ben Verdim	1		7	9	3		
Sünnet Olma			5	3	5	5	18
Sünnet Düğünü		1	5	1	13	2	22
Kazların Uçuşu				7			7
Hoşgörü				11			11
Geleneksel Türk Seyirlik Oyunları			3	15			18
Atatürk ve Türk Kültürü			1	9			10
Yakınlarımızla İlişkilerimiz			3	6			9
Aile Fotoğrafı	4	4	12	6	1		27
Emre'nin Mektubu	1	5	4	6	17	1	34
Avrupa'da Türk İzleri	6			24			30
Türk Büyükelçilikleri ve Başkonsolosluklar			2	5			7
Avrupa'daki Türk Demekleri				8		8	16
Yardım Kurumları: Kızılay ve Kızılhaç				9			9
Kızılay				9			9
Kızılay Şiiri		2	2	2			6
Türkiye Cumhuriyeti Devleti			1	16		1	18
Ankara'yı Neden Hükümet merkezi Yaptım?				3			3
Evrensel Çocuk Hakları			6	2	2		10
Evrensel Çocuk Hakları			1	2			3
İhtiyaçlar ve Meslekler	4			6	2		12
Büyükünce Ne Olacaksın?		2	2	4	6		14
Toplam	85	55	137	433	193	85	968

Tablo 57. Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. sınıf ders kitabındaki metinlerin AOÇM'deki kültürel unsurlara göre değerlendirilmesi ve rakamsal karşılıkları

Kitapta seçmeli metinler hariç 56 metne yer verilmiştir. Bu metinlerde toplam 968 kültürel unsur bulunmaktadır. Ortalama olarak bir metne 18 kültürel unsur düşmektedir. 4-5. sınıf seviyesine göre metinlerinin kelime sayısı ve uzunluğu göz önünde bulundurulduğunda metin başına 18 kültürel unsur oldukça fazladır.

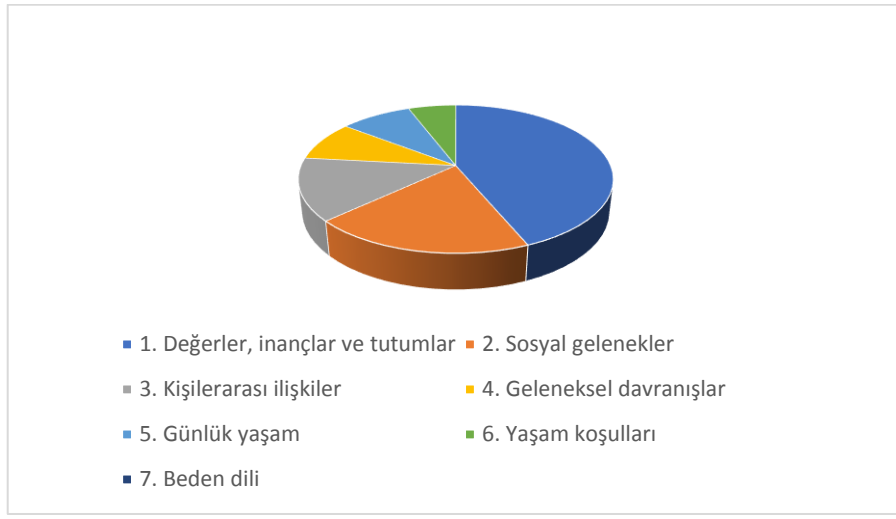
Kitaptaki kültürel unsurlar, çocukların seviyesine göre değerlendirildiğinde; günlük yaşamda yer alan kültürel unsurlara çok az yer verildiği görülmüştür. Çocuklar yaş itibarı ile somut işlemler dönemindedir. Günlük yaşamdaki kültürel unsurlar daha çok somut öğelere dayandığı için bu başlıkta kültürel unsurlara daha fazla yer verilmelidir. Ancak diğer kültürel kategorilere göre daha az kültürel unsura yer verildiği görülmüştür.

Kitapta çocukların seviyesine uygun birçok kültürel unsurun kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan bazıları; Nasrettin Hoca, Ankara ve Paris'in başkent olması, Ankara Kalesi, Kocatepe Camisi, şenlikler, bayramlar, akrabalık ilişkileri ve isimleri, misafirlik gelenekleri, diğer toplumların dinî ve millî bayramları, günlük hayattaki dil kullanımları (teşekkür etmek, buyur etmek, iyi günler vb.), tarihî önemli şahsiyetler sayılabilir. Diğer taraftan çocukların seviyesine uygun olmadığı düşünülen birçok kavrama da kitapta yer verildiği görülmüştür. Bunlara örnek olarak; Ayaş domatesi, altın ibrik, kristal avize, sıra yapımı, Balkan Harbi, Mondros Ateşkes Antlaşması, harf inkılâbı, Fransız Devrimi, Bastille Hapishanesi, Türk Büyükelçilikleri ve Konsoloslukları, Ateşe, Uluslararası Kızılhaç komitesinin İsviçre'de kurulması, Çocuk Hakları Sözleşmesi, nalbantlık vb. verilebilir.

Tartışma ve Sonuç

Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. sınıf ders kitabında toplam 968 kültürel unsura yer verilmiştir. Söz konusu unsurlar kapsamında birçok kültürel unsura metinlerde tekrar tekrar yer verilmiştir. Kültürel unsurların alt başlıklara göre dağılımına bakıldığında;

1. Günlük yaşam başlığı altında 85 kültürel unsura %9 ağırlıkla yer verilmiştir.
2. Yaşam koşulları başlığı altında 55 kültürel unsura %6 ağırlıkla yer verilmiştir.
3. Kişilerarası ilişkiler başlığı altında 137 kültürel unsura %14 ağırlıkla yer verilmiştir.
4. Değerler, inançlar ve tutumlar başlığı altında 433 kültürel unsura %45 ağırlıkla yer verilmiştir.
5. Beden dili başlığı altında hiçbir kültürel unsura yer verilmemiştir.
6. Sosyal gelenekler başlığı altında 193 kültürel unsura %20 ağırlıkla yer verilmiştir.
7. Geleneksel davranışlar başlığı altında 85 kültürel unsura %9 ağırlıkla yer verilmiştir.

Şekil 1: Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. sınıf kitabındaki kültürel kategorilerin oranı

Ortaya çıkan veriler, en fazla kültürel unsurun %45 ile değerler, inançlar ve tutumlar kategorisinde olduğunu göstermektedir. Bu oran neredeyse kitabın yarısına yakındır. Bu başlık altında; sosyal sınıf, meslek grupları (akademisyenler, yönetim, memur, eğitilmiş ve eğitimsiz işçiler), varlık (kazanılmış ya da miras yoluyla), yöresel kültürler, güvenlik, kurumlar, gelenek ve sosyal dönüşüm, tarih, özellikle önemli tarihi kişilikler ve olaylar, azınlıklar (etnik, dini), millî kimlik, başka ülkeler, devletler, halklar, politika, sanat (müzik, güzel sanatlar, edebiyat, tiyatro, popüler müzik ve şarkılar), din, mizah gibi alt başlıklar bulunmaktadır. Tarihi şahsiyetler, milli kimlik unsurları, siyasal ifadeler özellikle bu kategoride öne çıkan kültürel değerlerdir.

Dikkat çeken önemli sonuçlardan bir diğeri de beden dili kategorisinde hiçbir kültürel unsura yer verilmemiş olmasıdır. Sosyal yaşam içinde Türk toplumuna uygun olarak değerlendirilebilecek birçok beden dilsel davranış bulunmaktadır. Bunların hiçbirisine yer verilmemiş olması önemli bir eksikliklerdir. Örneğin kitapta çocukların büyüklerin yanındaki saygı davranışlarına (büyüklerine yer vermesi, yüksek sesle konuşmaması vb.) yer verilebilir. Misafirlikte nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin beden dilsel davranışlara örnekler verilebilir. Genel olarak davranışları, oturuşları, söz alırken ve konuşurken dikkat etmesi gereken beden dilsel davranışlar (parmakla bir kişiyi göstererek konuşmamak, büyüklerin sözünü kesmemek, şımarık davranışlardan kaçınmak vb.) yani toplumsal kurallara yer verilebilir.

Günlük yaşam kategorisine bakıldığında %9'luk bir oranla karşılaşılmaktadır. Bu oran oldukça düşüktür. 4-5. sınıf seviyesindeki öğrencilerin yaşları ve seviyeleri düşünüldüğünde günlük yaşamla ilişkilendirilebilecek kültürel unsurların kitapta daha fazla yer alması gerektiği düşünülmektedir. Öğrencilerin henüz somut işlemler döneminde oldukları göz önünde bulundurulduğunda günlük yaşama dayanan somut kültürel unsurları kavramaları daha rahat olacaktır.

Ders kitabının öncelikli ve temel amacının Türkçe becerilerini geliştirmek olduğu düşünüldüğünde metinlerde çok yoğun biçimde ve çok sayıda kültürel unsurun kullanıldığı görülmektedir. Yani kitabın kültür öğretim kitabına çevrildiği söylenebilir. 4-5. sınıf öğrencilerinin yaş ve seviyelerini dikkate aldığımızda metin seçimi oldukça önemlidir. Bu öğrenciler için öncelikle halk edebiyatına ait eserlerden örnekler verilerek (halk hikayeleri, masallar, şiirler vb.) hem dil öğretimi hem de kültür aktarımı yapılmış olacaktır. Mesela Karacaoğlan, Köroğlu'ndan alınan tabiat sevgisini dile getiren şiirlerle; Anadolu masallarından örneklerle çocuk bir yandan söz dağarcığını geliştirirken öte yandan Türk kültürüne ait birçok kavramla tanışmış olacaktır. Sözlü edebiyatımıza ait metin örnekleriyle beraber içerisinde insani, ahlaki, milli, manevi, kültürel değerlerin yer aldığı yazılı edebiyatımıza dair birçok örnek de verilebilir. Ömer Seyfettin'in "Kaşağı" adlı eseri, Cahit Zarifoğlu'nun "Yürek Dede ile Padişah" adlı eseri, Mavisel Yener'in "Kırmızı Şemsiye" adlı eserleri gibi birçok esere yer verilebilir.

Bulgular kısmında ortaya çıkan sonuçlardan birisi de bir metinde ortalama 18 kültürel unsurun geçmesidir. Bu kadar çok kültürel unsurun bir metinde kullanılması söz konusu unsurların öğrenimini de güçleştirecektir. Kültürel unsurların kullanımında tekrara düşülmesi öğrenim sürecini olumsuz etkilemektedir. Örneğin ad koyma, sünnet olma, Kızılay ve yardımlaşma gibi konular metinlerde tekrar tekrar geçmektedir. Çocukların kendi ilgi alanlarına yönelik metinlerin içinde geçen kültürel değerler öğretim sürecini daha işlevsel kılacaktır. Bu denli yoğun kültürel unsur kullanımını doğru bir yaklaşım olarak değerlendirilmemektedir.

Kültürel değerlerin öğretiminde genellikle açık ve doğrudan bir öğretim yönteminin benimsendiği görülmektedir. Bu durumun temel sebebi, metinlerin genellikle bilgilendirici metin türünde yazılmasıdır. Öğrencilerin yaş ve seviyeleri dikkate alındığında olaya dayalı öyküleyici metinlere ağırlık verilmesi ve metinlerdeki kültürel unsurların örtük bir şekilde verilerek kültür aktarımı yapılması gerekir.

Kitapların yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına göre hazırlandığı düşünüldüğünde hangi kültürel değerlerin verileceği ile ilgili bir planlama kitabın hazırlık aşamasındaki ana omurgalarından birini oluşturmalıdır. Bu alanda kitapta yer alması düşünülen kültürel unsurlarla ilgili bir liste hazırlanmalı ve buna dayalı bir kazanım seti oluşturulmalıdır. Kitaplarda daha fazla kültürel unsura yer vermek daha iyi bir kültür aktarımı sağlamaktadır. Daha planlı ve özenle seçilmiş kültürel kavramların metinlerde doğru yöntemlerle verilmesi öğrenimini kolaylaştıracağı gibi kültürel kavramlara karşı da farkındalığı arttıracaktır.

Kitapların hazırlanmasındaki temel amacın Türkçe öğretmek olduğu unutulmamalıdır. Ana dili öğretiminin bireyin kimlik oluşumuna doğrudan etkisi olduğu bilinmektedir. Bu çerçevede kültürel değerler ana dili öğretiminde önemli bir yer tutmaktadır. Söz konusu değerlerin aktarılmasında çocuğa görelilik ilkesi başta olmak üzere, yaş ve seviyesine uygun kültürel unsurların metinlerde örtük

olarak kullanılması yerinde bir yaklaşım olacaktır. Böylece Türkçe ve Türk Kültürü kitapları öğrencilerin kültürel değerler konusundaki farkındalığını arttıracak ve Türk kültürünü içselleştirmelerine zemin hazırlayacaktır.

Kaynakça

- Akkaya Ahmet (2013). “Yabancılara Türkçe Öğretimi Kapsamında Fıkralar: Nasreddin Hoca Fıkraları.” *Milli Folklor*, 171-181.
- Aksan Doğan (2009). *Her Yönüyle Dil. Ana Çizgileriyle Dilbilimi I*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
- Arslanoğlu İbrahim (2000). “Kültür ve Medeniyet Kavramları.” *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Dergisi*, 15. Sayı
- Baymur Fuat (1959). *Türkçe öğretimi*, İnkılâp Kitap Evi: İstanbul
- Bölükbaş Kaya ve Keskin Funda (2010). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metinlerin Kültür Aktarmadaki İşlevi.” *Turkish Studies, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 221-235.
- Brooks, Neil. (1986). *Culture in the classroom. J. M. Valdes içinde, Culture Bound (s. 123-129)*. Cambridge University Press: Cambridge
- Byram Michael ve Risager Karen (1999). *Language Teachers, Politics And Culture*. Clevedon Press: London
- Demir Ahmet ve Açık Fatma (2011). “Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler.” *TÜBAR, XXX (Güz)*, 51-72
- Ekiz, Durmuş. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Anı Yayıncılık: Ankara
- Çelik, Halit. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel ihtiyaç analizi. Doktora Tezi, Türkiyat Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Göçmenler Hüseyin (2019). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Türk çocuklarına ana dili öğretimindeki sorunlar ve çözüm önerileri: program ve kitap Ölçeğinde. Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Kaplan, Mehmet (1976). “Kültür ve Kültürü Meydana Getiren Unsurlar.” *Türk Kültürü ve Medeniyeti, Belleten*, 1, 68.
- M.E.B. (2010). *Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı (1-10. sınıflar)*. MEB: Ankara
- M.E.B. (2015). *Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları.
- Tapan, Nilüfer (1990). “Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Kültür Bağlamının Değerlendirilmesi.” *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, (7), 55-68.
- Tomalin Barry ve Susan Stempleski. (1993). *Cultural Awareness*. Oxford University Press: London

Ülken, H. Ziya (1948). Millet ve Tarih Şuuru. İstanbul,

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin: Ankara

Avrupa Ortak Çerçeve Metni (CEFR). (2001). <https://rm.coe.int/16802fc1bf>

Katkı Oranı Beyanı

Makalenin yazarları, makaleye eşit oranda katkı sunmuşlardır.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarları bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.

Destek ve teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.